

Compromis kan Milosevic verzwakken

Rik Coolsaet

Haast onopvallend heeft de NAVO-top dit weekend de bocht genomen die sommigen onder ons voorspeld hadden. Op de Top luidde de nieuwe consensus dat de luchtraids tegen Servië nog een hele poos zullen aanhouden. Dat is een radicale ommekeer met de overtuiging, nauwelijks een maand geleden, dat enkele bombardementen zouden volstaan om Slobodan Milosovic tot rede te brengen en aan de onderhandelingstafel te dwingen.

Dat is, zoals voorspeld, niet gebeurd. Dus restte de NAVO-lidstaten geen andere keuze dan de ingeslagen weg verder te bewandelen. Ik schrijf 'geen andere keuze', omdat de NAVO-lidstaten nù natuurlijk niet kunnen afhaken, aangezien dat een eclatante overwinning voor de Serviërs zou zijn en een uitnodiging voor alle toekomstige politieke leiders die hun politieke positie zouden willen veilig stellen met etnische zuiveringen.

Maar wat als een oplossing na maanden bombarderen nog steeds geen stap dichterbij is gekomen? De huidige situatie kan bijna eindeloos aanslepen. De eerste fase van het conflict is, helaas, door Milosevic gewonnen. Hij is erin geslaagd de demografische samenstelling van Kosovo in Servisch voordeel te wijzigen. Het Servische leger heeft zich ingegraven in Kosovo, verbruikt daarom nauwelijks brandstof en kan niet opgespoord worden, zelfs niet door de meest gesofistikeerde apparatuur. Hij heeft de tijd gekregen om de grenzen met Albanië en Macedonië te versterken, zodat geen grondoperatie mogelijk is zonder een lange voorbereiding. Hij geeft de indruk (en ik vrees meer dan de indruk) de huidige raids te kunnen absorberen en bovendien in staat te zijn, telkens hij dat wil, de buurlanden te provoceren.

Bovendien - en dat is misschien nog wel de belangrijkste constatering - is de interne positie van Milosevic versterkt. De honderdduizenden die enige tijd geleden op straat manifesteerden tegen zijn regering, zijn nu solidair met hem. Zij voelen zich immers in hun essentie zelve bedreigd - een 'tribale' identificatie die Amin Maalouf in zijn recente Identités meurtrières magistraal heeft beschreven.

Nu beseft men binnen de NAVO uiteraard ook dat gevaar voor een uitzichtloze patstelling. Dus is men met suggesties voor een grondoorlog de psychologische druk aan het verhogen.

Deze psychologische campagne zal binnenkort moeten versterkt door meer concrete voorbereidingen voor zulk een operatie. Laten we duidelijk zijn: niemand wenst over te gaan tot een grondoorlog. Dat is nogmaals gebleken op de NAVO-top. Iedereen weet dat er slachtoffers zullen vallen en beseft de aanzienlijke operationele hinderpalen en de politieke moeilijkheden in eigen land. Maar, zoals dat met de huidige luchtraids het geval was, moeten dreigementen die het verhoopte succes niet boeken, uitgevoerd worden op straffe hun geloofwaardigheid te verliezen. Een ijzeren wet in de internationale politiek. Naarmate het succes van luchtraids uitblijft, komt de inzet van grondtroepen onweerstaanbaar dichterbij.

Hier rijst een onbehaaglijk gevoel. In het verleden is het dikwijls gebeurd dat een militaire grootmacht de oorlog tegen een zwakkere tegenstander roemloos verloor, als de inzet van het conflict voor beide erg verschillend was. In Vietnam, Afghanistan of de Algerijnse onafhankelijkheidsstrijd stond telkens een militair onnoemelijk sterkere partij tegenover een veel zwakkere partij. Maar voor de zwakkere was de inzet van het conflict vitaal en

fundamenteel, terwijl dat voor de sterke perifeer en secundair was. De eerste is bereid letterlijk totterdood te vechten, terwijl de tweede met gebonden handen en met enige tegenzin oorlog voert. Steeds opnieuw verloor de grootmacht.

Staat ons dat ook in Kosovo te wachten ? De geschiedenis is natuurlijk geen absolute gids voor de toekomst. Voor Servië is de inzet van deze oorlog vitaal. Het gaat immers om territoriale integriteit, nationale soevereiniteit en het voortbestaan van de staat. Voor de NAVO-lidstaten is het conflict in dat opzicht perifeer, ook al zijn het respect voor mensenrechten en de gruwel voor de etnische zuiveringen mede de drijvende krachten achter onze inzet.

Precies omdat die heilloze ontwikkeling zich ook in dit conflict kan herhalen, dringen sommigen aan op een diplomatieke regeling. En dan komt het morele dilemma om de hoek kijken. Betekent dit dan dat er onderhandeld moet worden met een oorlogsmisdadiger?

Wat vandaag essentieel is, is dat er een einde komt aan het menselijke drama in Kosovo en dat de vluchtelingen met de gepaste garanties kunnen terugkeren. Stel dat er een, zelfs heel voorlopig, zelfs onbevredigend, compromis onderhandeld wordt. De desescalatie van de spanning tussen Servië en de internationale gemeenschap die hieruit zal voortvloeien, kan op korte termijn de positie van Milosevic méér ondergraven dan de huidige militaire escalatie.

Vergelijk dat met het einde van de Sovjetunie. Zolang de internationale spanning aanhield, wisten de Sovjet-leiders zich verzekerd van een bijna automatische steun van hun bevolking. Toen Gorbatsjov in 1985 aan de macht kwam en een duurzame détente inzette, kon de Sovjet-leiding niet langer een beroep doen op de externe vijand om haar eigen voortbestaan te rechtvaardigen. De sfeer van ontspanning gaf het politieke leven in de Sovjetunie en in heel Oost-Europa opnieuw zijn natuurlijke bedding. Op enkele jaren tijd verdween het ene communistische regime na het andere. In sommige staten werden de voormalige leiders berecht (in Roemenië zelfs vermoord) door hun eigen bevolking.

We hebben de afgelopen jaren gezien dat er in Servië wel degelijk een democratische oppositie tegen Milosevic bestaat. Enkel in een sfeer van relatieve internationale kalmte kan deze ervan overtuigd worden waarom de NAVO is opgetreden tegen Slobodan Milosevic en welke oorlogsmisdaden hun president in hun naam heeft gepleegd.

(De Standaard, 26 april 1999)